

Eindelijk een goede nieuwe interneringswet?

Trefdag 5 mei 2015

De nieuwe interneringswet is een feit ...

Een historische, actuele en toekomstige blik

Tom Vander Beken

Inhoud

5 mei 2015 | Interneringswet

- I. Een nieuw kader vanaf 1 januari 2016
- II. Bescherming van de maatschappij en zorg
- III. De gerechtelijke fase
- IV. De uitvoering van de internering
- V. Een balans

research

publications

consultancy

conferences

www.ircp.org

Institute for
International Research on Criminal Policy
Ghent University

I. Een nieuw kader vanaf 1 januari 2016

5 mei 2015 | Interneringswet

De wet van 5 mei 2014 betreffende de internering van personen bepaalt zijn inwerkingtreding op **1 januari 2016** en heft op die dag de wet van 9 april 1930 (zoals gewijzigd in 1964) en de wet van 21 april 2007 op.

Maar...

Omdat de inwerkingtreding van de wet van 21 april 2007 al bepaald was op 1 januari 2015 moest die wet voor die datum worden afgeschaft (of de inwerkingtreding nog langer worden uitgesteld). ***In extremis reparatie*** via de wet van 19 december 2014 houdende diverse bepalingen betreffende justitie: ***opheffing wet 2007 op 31 december 2014...***

research

publications

consultancy

conferences

www.ircp.org

II. Bescherming maatschappij en zorg

5 mei 2015 | Interneringswet

Internering van personen met een geestesstoornis is een **veiligheidsmaatregel** die er tegelijkertijd toe strekt de maatschappij te beschermen en ervoor te zorgen dat aan de geïnterneerde persoon de zorg wordt verstrekt die zijn toestand vereist met het oog op zijn re-integratie in de maatschappij.

Rekening houdend met het veiligheidsrisico en de gezondheid van de geïnterneerde persoon zal hem **de nodige zorg aangeboden worden om een menswaardig leven te leiden**. Die zorg is gericht op een maximaal haalbare vorm van maatschappelijke re-integratie en verloopt waar aangewezen en mogelijk via een zorgtraject waarin aan de geïnterneerde persoon telkens **zorg op maat** aangeboden wordt.

III. De gerechtelijke fase

5 mei 2015 | Interneringswet

1. Psychiatrisch deskundigenonderzoek
2. Rechterlijke beslissingen tot internering

research

publications

consultancy

conferences

www.ircp.org

1. Psychiatrisch deskundigenonderzoek

5 mei 2015 | Interneringswet

- a. Opdracht
- b. Uitvoering
- c. Inobservatiestelling
- d. Bijstand en tegenspraak

research

publications

consultancy

conferences

www.ircp.org

Institute for
International Research on Criminal Policy
Ghent University

a. Opdracht

5 mei 2015 | Interneringswet

Kan bevolen worden door procureur des Konings, onderzoeksrechter, onderzoeks- of vonnisgerechten en is nu **noodzakelijke voorwaarde** voor internering.

Met de (nog steeds binaire) vraag:

- Of de persoon op het ogenblik van de feiten en op het ogenblik van het onderzoek leed aan een geestesstoornis die zijn oordeelsvermogen of de controle van zijn daden heeft tenietgedaan of ernstig heeft aangetast;
- Of er mogelijk een oorzakelijk verband bestaat tussen de geestesstoornis en de feiten;
- Of het gevaar bestaat dat betrokkene ten gevolge van de geestesstoornis desgevallend in samenhang met andere risicofactoren, opnieuw misdrijven pleegt;
- a) dat en hoe de personen desgevallend kan worden behandeld, begeleid, verzorgd met het oog op zijn re-integratie in de maatschappij;
- b) dat desgevallend, indien de tenlastelegging betrekking heeft op bepaalde seksuele misdrijven t.a.v. minderjarigen de noodzaak bestaat om een gespecialiseerde begeleiding of behandeling op te leggen.

b. Uitvoering

5 mei 2015 | Interneringswet

Onder leiding en verantwoordelijkheid van een ***deskundige psychiater***, die vooraf erkend is door de bevoegde minister of door zijn afgevaardigde. In college of met bijstand van andere gedragswetenschappers kan ook, maar alleen onder leiding van een psychiater.

De deskundige dient in het kader van het deskundigenonderzoek alle ***nuttige inlichtingen in te winnen bij de huisarts van de betrokkene, en desgevallend bij zijn andere of vroegere psychiatrische behandelaars.*** Dit overleg dient plaats te vinden binnen het toepasselijk deontologisch kader. - beroepsgeheim?

Oprichting Cel '***uitgebreide kwaliteitsbewaking***' binnen Volksgezondheid om na te gaan of de verslagen van de deskundigen voldoen aan de kwaliteitsnormen, zowel inhoudelijk als vormelijk, voordat ze naar de rechtbank worden doorgestuurd, zonder te raken aan de onafhankelijkheid van de deskundige bij de beslissing. - scheiding der machten, geheim onderzoek,...?

research

publications

consultancy

conferences

www.ircp.org

c. Inobservatiestelling

5 mei 2015 | Interneringswet

Wanneer er redenen bestaan om aan te nemen dat een persoon die in voorlopige hechtenis is genomen, zich bevindt in een toestand waarin kan worden geïnterneerd, kunnen de onderzoeksrechter en de onderzoeks- of vonnisgerechten bevelen dat hij wordt onderworpen aan een forensisch psychiatrisch onderzoek met opneming ter observatie. (max 2 maanden)

In een ***psychiatrische afdeling van de gevangenis*** of in het door de Koning opgericht ***beveiligd klinisch observatiecentrum***.

Geen verandering/verbetering t.a.v. huidige situatie: observatie in gevangnissen is eigenlijk niet mogelijk, een POKO is er (nog) niet, een FPC is geen observatiecentrum.

research

publications

consultancy

conferences

www.ircp.org

d. Bijstand en tegenspraak

5 mei 2015 | Interneringswet

Bijstand door een ***vertrouwenspersoon of een advocaat***. De onderzochte kan alle dienstige inlichtingen van de door hem gekozen arts of psycholoog overzenden.

Na afloop van zijn werkzaamheden stuurt de deskundige zijn bevindingen onder toevoeging van een voorlopig advies, ter lezing aan de raadsman van de onderzochte persoon en het openbaar ministerie. Behoudens de gevallen waarin door de rechter een termijn is gesteld, bepaalt de deskundige een redelijke termijn van ten minste 15 dagen waarbinnen de raadsman van de verdachte zijn ***opmerkingen*** moet maken. Deze opmerkingen moeten door de deskundige in het verslag worden opgenomen en tevens dient er op deze opmerkingen geantwoord te worden. Dit recht op tegenspraak houdt geen verplichting in voor de onderzochte persoon om zijn medewerking te verlenen aan het psychiatrisch of psychologisch deskundigenonderzoek.

2. Rechterlijke beslissingen tot internering

5 mei 2015 | Interneringswet

- a. Voorwaarden tot internering
- b. Bijzondere veiligheidsmaatregelen
- c. Onmiddellijke opsluiting en psychiatrische annex
- d. Procedure voor de onderzoeksgerechten

research

publications

consultancy

conferences

www.ircp.org

Institute for
International Research on Criminal Policy
Ghent University

a. Voorwaarden

5 mei 2015 | Interneringswet

Internering kan worden bevolen:

- enkel na een forensisch psychiatrisch deskundigenonderzoek;
- door onderzoeksgerechten en vonnisgerechten;
- enkel voor bewezen verklaarde misdaden en wanbedrijven waarop een **gevangenisstraf** is gesteld;
- van een persoon die lijdt aan een **geestesstoornis** op het ogenblik van de beoordeling (en dus op het moment dat de rechter de internering beveelt);
- in zoverre de geestesstoornis het **oordeelsvermogen** van de dader of de controle over zijn daden teniet doet of ernstig aantast;
- in zoverre er **gevaar** bestaat dat de dader ten gevolge van zijn geestesstoornis, desgevallend in samenhang met andere risicofactoren, opnieuw misdrijven zou plegen.

b. Bijzondere veiligheidsmaatregelen

5 mei 2015 | Interneringswet

Voor één tot twintig jaar het recht ontzeggen om:

- 1° in welke hoedanigheid ook deel te nemen aan onderwijs in een openbare of particuliere instelling die minderjarigen opvangt;
- 2° deel uit te maken, als vrijwilliger, als lid van het statutair of contractueel personeel of als lid van de organen van bestuur en beheer, van elke rechtspersoon of feitelijke vereniging waarvan de activiteit in hoofdzaak op minderjarigen is gericht;
- 3° een activiteit toegewezen te krijgen die betrokkene als vrijwilliger, als lid van het statutair of contractueel personeel of als lid van de organen van bestuur en beheer, van elke rechtspersoon of feitelijke vereniging, in een vertrouwens- of gezagsrelatie tegenover minderjarigen plaatst;
- 4° te wonen, te verblijven of zich op te houden in een door de bevoegde rechter bepaalde aangewezen zone. De oplegging van die maatregel moet met bijzondere redenen worden omkleed en rekening houden met de ernst van de feiten en met de reclasseringsmogelijkheden voor de geïnterneerde persoon.

Wat betekent dit voor de uitvoering van de internering?

Een inbreuk op de beslissing tot ontzegging wordt gestraft met een gevangenisstraf...

c. Onmiddellijke opsluiting en psychiatrische annex

5 mei 2015 | Interneringswet

Een niet meer aangehouden in verdenking gestelde, beklaagde of beschuldigde die wordt geïnterneerd, ***kan onmiddellijk worden opgesloten*** indien te vrezen valt dat deze zich aan de uitvoering van de interneringsmaatregel zou trachten te onttrekken of een ernstig en onmiddellijk gevaar voor de fysieke of psychische integriteit van derden of zichzelf zou vormen.

Wie is aangehouden of onmiddellijke opgesloten, moet voorlopig naar de ***psychiatrische afdeling van een gevangenis***.

Onderzoeks- of vonnisgerechten kunnen beslissen tot de ***invrijheidstelling, al dan niet onder voorwaarden***, van de geïnterneerde persoon die zich in voorhechtenis bevindt of ten aanzien van wie een bevel tot onmiddellijke opsluiting is afgeleverd.

d. Procedure

5 mei 2015 | Interneringswet

De inverdenkinggestelde, beklaagde of beschuldigde moet ***steeds bijgestaan*** worden door een raadsman en de persoonlijke verschijning kan bevolen kan worden – is dat voldoende voor deze kwetsbare personen?

De debatten voor de raadkamer verlopen ***met gesloten deuren*** met een uitspraak in openbare zitting. De mogelijkheid voor de inverdenkinggestelde om te vragen dat de debatten in openbaarheid zouden gebeuren (artikel 9, tweede lid WBM), verdwijnt.

Ook de jury van het ***hof van assisen*** is bevoegd te beslissen tot internering. Indien uit de debatten blijkt dat de beschuldigde lijdt aan een geestesstoornis die zijn oordeelsvermogen of de controle over zijn daden teniet doet of ernstig aantast, of indien de beschuldigde of diens raadsman daarom verzoekt, worden aan de jury de bijkomende vragen gesteld.

Indien het rechtscollege de internering uitspreekt, doet het meteen uitspraak over de op regelmatige wijze ingestelde burgerlijke vordering, conform artikel ***1386bis Burgerlijk Wetboek*** (naar billijkheid).

IV. De uitvoering van de internering

5 mei 2015 | Interneringswet

1. (Niet) zoals voor veroordeelden?
2. Uitvoeringsmodaliteiten en voorwaarden
3. De procedure: flexibiliteit, maar toch regels
4. Opvolging en controle
5. Herroeping, schorsing en herziening
6. Definitieve invrijheidstelling
7. Internering en vrijheidsstraf samen
8. Geen internering van veroordeelden meer

research

publications

consultancy

conferences

www.ircp.org

1. (Niet) zoals veroordeelden?

5 mei 2015 | Interneringswet

De WBM bevat weinig ***procedureregels***. De wet van 21 april 2007 wilde dat remediëren door de externe rechtspositie van de ***veroordeelden te imiteren***. Ook formeel door de overheveling van het contentieux naar de ***strafuitvoeringsrechtbanken***.

Maar er zijn ***intrinsieke verschillen*** tussen de uitvoering van internering en veroordelingen: grilliger/meer nood aan flexibiliteit i.p.v. graduele afbouw vrijheidsbeperking, niet noodzakelijk vanuit detentie, minder gedreven door initiatief van de betrokkene, andere territoriale bevoegdheden,...

Wet 5 mei 2015 kiest voor een ***aparte regeling*** (met o.m. meer flexibiliteit in trajecten) van externe rechtspositie. Een ***Kamer ter Bescherming van de Maatschappij*** (KBM) van de strafuitvoeringsrechtbank met een rechter-voorzitter en twee assessoren (waarvan één klinisch psycholoog moet zijn – maar geen psychiater meer zoals in de CBM).

Alleenzetelende voorzitter bevoegd voor beslissingen uitgaansvergunningen en verzoeken slachtoffers.

Bij ***hoogdringendheid kan de voltallige KBM, zonder tegenspraak***, bijna over alle uitvoeringsmodaliteiten beslissen.

2. Uitvoeringsmodaliteiten en voorwaarden

5 mei 2015 | Interneringswet

- ***Plaatsing*** (niet in annex?) en ***overplaatsing***. Inrichtingen die een samenwerkingsakkoord gesloten hebben met justitie en volksgezondheid (quid opname en opnameplicht?)
- ***Uitgaansvergunning*** (max 16 uren) en ***verlof*** (1-7 dagen/maand) – in elke fase van de uitvoering
- ***Beperkte detentie*** (max 14u/dag en ook voor therapie voor max 6 maanden), ***elektronisch toezicht*** en ***invrijheidstelling op proef*** (residentieel of ambulant mits naleving voorwaarden tijdens proeftijd) – in elke fase van de uitvoering
- Vervroegde invrijheidstelling ***met het oog op de verwijdering van het grondgebied***

3. De procedure: flexibiliteit, maar toch (veel) regels

5 mei 2015 | Interneringswet

Eerste zitting binnen drie maanden na definitieve interneringsbeslissing. Geïnterneerde persoon, desgevallend slachtoffer, directeur of hoofdgeneesheer inrichting in kennis gesteld datum (quid JH?). Dossier kan geraadpleegd worden door geïnterneerde (voorzitter KBM kan dat recht enkel aan de raadsman voorbehouden). Uitvoeringsmodaliteiten met algemene en evt. geïndividualiseerde voorwaarden. Indien niet toekennen, nieuwe datum binnen het jaar.

Wijziging van de beslissing indien de situatie onverenigbaar is met de modaliteit of voorwaarden.

Uitgaansvergunning kan door **alleenzetelende voorzitter** op verzoek OM, directeur, hoofdgeneesheer, geïnterneerde persoon of diens raadsman en slachtoffer, **zonder tegenspraak of oproeping der partijen**. Verzet mogelijk binnen 5 werkdagen op eerst nuttige zitting van voltallige KBM. Verlof, plaatsing, overplaatsing, uitgangsvergunning, beperkte detentie, elektronisch toezicht en invrijheidstelling op proef kan **bij hoogdringendheid** door **voltallige KBM zonder tegenspraak of oproeping der partijen**. Verzet mogelijk.

Bijzondere procedure van overplaatsing door minister van Justitie.

4. Opvolging en controle

5 mei 2015 | Interneringswet

Openbaar ministerie is belast met de controle op de geïnterneerde persoon aan wie een uitvoeringsmodaliteit is opgelegd en de politiediensten houden toezicht.

Verslag directeur/hoofdgeneesheer aan KBM.

Verslag JH over beperkte detentie, ET en invrijheidstelling op proef aan KBM

Verslag opdrachtnemer voorwaarden begeleiding en behandeling via JH aan KBM

Kleine wijzigingen van voorwaarden via schriftelijke procedure met de mogelijkheid voor de partijen om opmerkingen te geven, maar in de regel zonder echt debat.

5. Herroeping, schorsing en herziening

5 mei 2015 | Interneringswet

Het OM kan de KBM vatten indien er een problematisch verloop is de toegekende modaliteit. Bij **herroeping** van ET of invrijheidstelling op proef aanwijzing inrichting van plaatsing. KBM moet eerst nagaan of via schorsing niet aan het probleem tegemoet kan worden gekomen.

KBM kan in gevallen waarin herroeping mogelijk is, modaliteiten **schorsen**. Binnen een maand na schorsing moet de KBM beslissen om schorsing op te heffen of te herroepen. Bij opheffing schorsing kan modaliteit worden herzien.

Indien herroeping of schorsing niet noodzakelijk is kan de modaliteit worden **herzien**. Verscherping kan enkel indien voorwaarden werden geschonden. Ook herziening mogelijk van ontzettingen en woonverbod.

In de gevallen waarin herroeping mogelijk is, kan het OM de **voorlopige aanhouding** bevelen. KBM beslist over schorsing binnen 7 dagen na opsluiting (betere regeling dan “wederopname” uit WBM).

6. Definitieve invrijheidstelling

5 mei 2015 | Interneringswet

Verlengbare **proeftermijn van twee jaar** en geestestoestand **voldoende verbeterd** zodat redelijkerwijze niet te vrezen valt dat de geïnterneerde zich in een staat bevindt die een gevaar uitmaakt voor het plegen van ernstige strafbare feiten of voor de fysieke of psychische integriteit van derden.

Beslissing KBM een maand voor einde proeftermijn met evt. nieuw forensisch psychiatrisch onderzoek. Drie maanden voor het einde syntheseverslag JH, twee maanden voor eind advies OM.

Geïnterneerde persoon verschijnt in de regel in persoon. **Slachtoffer kan aanwezig zijn en gehoord** worden.

Bij beslissing definitieve invrijheidstelling geen enkele voorwaarde meer. Indien geen definitieve invrijheidstelling nieuwe proeftermijn van maximaal twee jaar.

7. Internering en vrijheidsstraf samen

5 mei 2015 | Interneringswet

Indien zowel geïnterneerd als veroordeeld (tgv verschillende beslissingen) dan plaatst de KBM de betrokkene in een door de KBM aangewezen federale instelling.

Rechtspositie is **hybride**.

De bepalingen van de **interneringswet** zijn van toepassing maar voor uitvoeringsmodaliteiten geldt vooral de wet van de **externe rechtspositie**. Proeftermijn invrijheidstelling niet korter dan proeftermijn indien uitsluitend vrijheidsstraf.

Zijn dergelijke geïnterneerden niet vooral veroordeelden? Quid zorg en uitstroom?

8. Geen internering van veroordeelden meer

5 mei 2015 | Interneringswet

Artikel 21 WBM laat toe om veroordeling om te zetten in een internering (door de minister van Justitie) - Wet 21 april 2007 liet SURB toe om veroordeling om te zetten in internering.

De wet van 5 mei 2014 heeft er uiteindelijk voor gekozen om daarvoor ***geen regels te voorzien*** zodat een veroordeelde niet langer kan geïnterneerd worden (evt. in aansluiting bij zijn straf). De veroordeelde die tijdens zijn detentie zorg nodig heeft, moet die krijgen zonder van statuut te veranderen.

Niets voorzien voor de periode na de uitvoering van de veroordeling. Gedwongen opname blijft mogelijk. Strikt genomen niet voor strafbare feiten. En is dit het kanaal om mensen op te vangen die misschien een erg groot veiligheidsrisico stellen?

V. Een balans

5 mei 2015 | Interneringswet

Geen grondverschuiving: nog steeds internering in de gevangenis mogelijk (en dus wellicht ook mensenrechtenveroordelingen), nog steeds zwart/wit ontoerekeningsvatbaar of niet), en nog steeds ook voor lichte feiten (gevangenisstraf).

Onmiskenbaar beter en consistenten dan WBM en wet 2007: erkenning recht op zorg, rechten slachtoffers, duidelijke definitie internering, deskundigenonderzoek, onmiddellijke opsluiting en voorlopige invrijheidstelling, algemene rechtspositionele vooruitgang met flexibiliteit en (doorgaans) tegenspraak

Vragen rond invulling samenwerkingsakkoorden in de praktijk, beveiligingsmaatregelen bij interneringsbeslissing, spanning tussen juridisering en flexibiliteit (teveel regels? niet-tegensprekelijke besluitvorming voor de voorzitter of voltallige KBM), veroordeelden met een ernstige psychiatrische stoornis,...

Angels: onafhankelijkheid deskundigenonderzoek, beroepsgeheim, inobservatiestelling, gelijktijdige uitvoering veroordeling en internering, ...

research

publications

consultancy

conferences

www.ircp.org

www.ircp.org

Contact

Prof. Dr. Tom Vander Beken

t. +32 9 264 69 39

f. +32 9 264 69 71

Tom.VanderBeken@UGent.be

IRCP

Ghent University
Universiteitstraat 4
B – 9000 Ghent